

Sarusi Mihály

Borúra derű*

Ha hiszed, ha nem.

Abban az időben?

Lehetetlen.

(?)

(1968)

Mosakodik a nagylány. Volt babád levele húgomnak. Mosakodik; mit tehet ő arról, hogy a címzett Bözsi Miska bátyja megbolondult? Kiugrott az ő szobája ablakán a második emeletről. Valóban: semmi köze nem volt hozzá. Annyi, hogy: az utolsó csöpp a pohárba. Mert valójában semmi közünk nem volt egymáshoz. Összefeküdtünk, jól éreztük magunk, slussz-passz. Csak én... többnek képzeltem. Belelovaltam magam. Egy kis rusnyaság 'szerelmébe' (vagy mijébe). Mert még hogy nem illettünk egymáshoz... Csúnya is volt a kicsi, kegyetlenül! De én, ahogy átölelt a maga testmeleg melegségével, szerelemnek hittem. (Mily buták tudnak lenni a férfiak! Apám is, azzal a kis riheronggyal.) (Melyikkel? Azzal.) „Misi... mindig beszélt, ígért – sose tartott be semmit! Prófétáskodott, hősködött, közben gyenge és gyáva volt... Nem volt képes megváltozni...” Mert hogy nem tudtam megváltozni: nyilván nem is akartam. Hogy mondta a 8 éves leányunokám, amikor az anyja lelki csodadoktorhoz vitte, hogy a viselkedésén változtasson? – Én nem akarok megváltozni! Úgy érzem jól magam, ahogy vagyok. – Kb. erről van szó. A mi fajtánknál. (Egyem a kicsi leánykánk zúzóját!) (Az én kis szívem...) S hogy profétáskodtam?... Kecskeméti évfolyamtársam mondta egyszer (ugyancsak Debrecenben, egy vita nyomán: Mihály Beethovennak képzele magát!... Pusztán azért jutott erre a következtetésre, mert Beethovent hoztam példának. Prófétáskodott a halál... Csak: másképpen gondolkoztunk. Amit akkor nem akarózdott tudomásul venni. Kár! Az én hibám. Sőt, a bűnöm. Hogy egyáltalán észrevettem. (Észrevettem? Behúzott az ágyába, én meg hagytam magam.) Mérgező pulyka dührohama, amivel engem is kiborított. Gyakran veszekedtünk, ami nekem nagyon nem tetszett. Mire ő, mert hogy nála ez lehetett a természetes: – Úgy szép az élet, ha zajlik! – Miközben én valami mást vártam. Például békeséget, egyetértést. (Mondták a barátaim, mondták, de hiába, hogy nem hozzám való...) Azt írja, ő nem ok, hanem ürügy volt. Szó, mi szó. Akkor épp elegendő lett az egészből. (A világból!) ('Irodalomból', 'szerelemből', 'mindenből'). De annyira azért nem, hogy végezzek magammal. Csak... össze kellett törnöm magam, hogy újjászülessek! Nél-

* Részlet a szerző *Életszomj* című, készülő levélregényéből.

küle. (Fölrobbantam, ennyi történt.) Ami azért is sikerült, mert rövidesen másik lány feküdt az ágyamba. Még gipsz volt rajtam. Ha, ha. Köszönöm... az utóbbinak. Örök hálával tartozom neki. (Hogy egy idő után ő is megunja a 'profétáskodásomat' és lelépjen; harminc évig nem köszöntem neki. Aztán jobb belátásra tértem. Különösen, hogy.) (Helyrerázódott rég az életem.) (A párom oldalán.) (Akivel oly jól kiegészítjük egymást... lassan 50 éve.) (Akivel már azt is kinéztük magunknak, hol fogunk nyugodni.) (...Ahonnan látni lehet a magyar tengert.) (...A világ végezetéig.)

Engem, átalakítani... Másnak is beletört már a bicskája. (Ez esetben viszont majdnem én magam.) *Húgom, szeretőd után.* „Kati címe: Bp... / Te hogy vagy? Nincs semmire szükséged? / Amiket kértél, azt majd valaki elviszi. Vagy fater, vagy Cömbi. Az újságokat itt küldöm. Tegnap megjelent egy újabb. Azt is küldöm. Mikor jössz haza? Mi van az ágyasoddal? Levelét megkaptad? Már amit én küldtem. / Annyira szeretnék veled beszélni. Csak úgy erről-arról. De így levélben nem lehet. / Lehet, hogy még egyszer elmegyek majd kb. 2 hét múlva. / Nem hiszed el, milyen szükségem van rád. Olyan jó leszel, ha itthon leszel. / Különben milyen színű pulóvert vegyek?” Keresem a kutyaharapásra való szőrt?... Megleltem ottan, a diákothonban. Nem kellett Pestig futnom. (Gipszben, mankóval amúgy sem ment volna.) (Gipszben, mankóval jártam le – már év végén? – a Csapó tanszék nevezetű sarki kocsmába. Azzal ámítva a szesztestvéreket, hogy nem nyílt ki az ejtőernyőm, amiatt törtem össze magam. Volt, ki elhitte?) (Szabó Jani, azóta is barátom, néha lejött velem.)

Karácsonykor meglátogatna. „Marhára berágtam, hogy nem jöhetsz haza karácsonyra. Hol leszel? A kollégiumban? Hiszen ott az ünnepek alatt egy árva lélek se lesz. Hidegben leszel, és mit fogsz enni? Ez így sehogy sem jó. Mindenesetre én fel akarok menni hozzád az ünnepekre... / A másik pedig az, hogy neked se lenne rózsás kedved attól, hogy egyedül kellene lenned a kollégiumba/ Írd meg, hogy hol leszel. Viszek kaját, piát. Persze ha valamelyik évfolyamtársad, aki debreceni, meghívott az ünnepekre, akkor természetesen csak 1 napra megyek.” (Erről szó hogy lett volna.) (Ottani barátaim, Csaba és Máté nem helybéliek voltak.)

Húgom Debrecenben. Jön karácsonyra Debrecenbe, hogy meglátogasson. Feri elköltözik, viszi magával nem a sajátját, hanem az én ágyamat. „Kéri, hogy ne haragudjál, de erre neki van szüksége”. (Előtte a szobánkból már kitelepített szekrényemet rakta ki az 'előtérből'). „Tegnap vágta A.-ék disznót, viszek sok jó kaját.../ Faterék lehet, hogy egy héten belül elköltöznek Gyulára...” Ha el tudják adni a lakást, „mi maradunk itt csak”. Már mint a Corvin 7. sz. alatti háromszobás lakás két szobájában. (Aminek a rám eső részéből fizethetjük majd be az első részletet 1974-ben a veszprémi lakásra.)

Körösztyanyámék a Collégiumba. Csabáról persze, Debrecenbe, a Blaháné uccai „Diák Kollégium”-ba. „Édes kis Misikém! / Szégyen, hogy te írtál hamarabb, mint mi, de hidd el, hogy lélekben mindig veled voltunk, annyira bántott a sorsod, a 'bal-

eseted' óta, napokig nem tudtam aludni miatta, féltettelek, hogy nehogy nyomorék maradj!!! Nem lett volna szabad ilyen meggondolatlanságot tenned senki miatt! Mindig kerestem Erzsikét, hogy milyen hírt tudhatok meg tőle rólad, nagyon aggódott ő is, örülünk, hogy jobban vagy, istenem, csak most az egyszer meggyógyuljál, remélem, többet nem csinálsz ilyet! Mama már menni akart hozzád, de nem engedtem, majd január elején, mert talán akkor vágunk disznót, és akkor tud vinni kóstolót. Én is egyszer egy alkalmi autóval elugrok hozzád, de még idáig nem sikerült kapni, és szabadságom sincs. Drága Misikém, megnyugtató volt, hogy írtál, de azért csak akkor nyugszom meg, ha látni foglak. Aranyos Misikém, ezeket a gyerekségeket, vagy nagyfokú elkeseredéseket kapcsold ki magadból, és végre komolyodjál meg, és úgy éljél, mint más ember. Nem prédikálni akarok, csak magamat nyugtatni, hogy nem dicsérhetlek meg ezért a tettedért." Mama jött volna hozzám? Újabb kiruccanás, mi az neki... Fiume, Győr, Soltvadkert, a Balaton, Erdély (meg a többi) után... Pláne disznótóros kóstolóval!

A legkedvesebb, legőszintébb levél, amit akkor nekem írtak. Körösztanyámtól, akitől nagyon sokat kaptam. Most is mellettem állt – anyám helyett is. Sugárzott néneimből a szeretet! Hogy ne esett volna jól az ő aggódása. Ami szívből jött. Igaz, hogy utóbb – valamelyik hülye orvosfőnökének a megjegyzése nyomán – elterjesztette rólam: ha megcsókolok egy lányt, elájulok... Állítólagos a gyöngye idegzetem miatt. Hogy az egyik kígyósi nagylány később avval keljen föl mellőlem: – Né, Misi nem is ájult el!

„Mi aránylag jól vagyunk, Mama is, sokat gondoltunk rád, és aggódtunk érted. Téged nem lehet nem szeretni még akkor sem, ha a legnagyobb extra hülyeségeket csinálsz. Nálunk esik a hó, és várjuk a karácsonyt, jobb lett volna veled együtt lenni, de majd talán legközelebb (úgy tudjuk, Erzsike elmegy hozzád, aranyos kis lány). / Drága Misikém, akarjál élni, a kellemetlenségeket, a problémákat el kell tudni viselni, az élet örök harc, ha nem mással, hát önmagunkkal.” Milyen igaz; önmagammal kellett el- és leszámolnom. A magam baklövésével. Téves helyzetértékeléssel. Mert e 'baleset' nem másé, csakis az én hibám volt. Bűn magam ellen. „...igaz szeretettel: Aranka, Mama, János, kis Ari, Aranka. / B. U. É. K.” Szép kis szilveszter volt egymagamban a diákotthonban. Lábujjamtól a nyakamig gipszben. „Sérült levél. Díj leróva.” – írva a kopertára. Ki lett kíváncsi a levelezésünkre? Csak nem a kedves állambiztonság, amely melegen érdeklődött az iránt – KISZ-titkár besúgónktól –, mi végre vetette ki magát a deákszallás második emeletéről ez a Miska gyerek? Csak nem? Mert hogy evvel november 4. ellen tiltakozhatok. Nehogy már... Ami igaz, igaz, tényleg ellenük szolt e mozdulatom. Ellenetek. (Ellenőrizték a diákügynöküket, igazat mond-e. Mert hogy azt találta leírni, hogy nem volt politikai oka a toronyugrásomnak. Valahogy csak meg kellett róla győződnie.)

Pali a légtornásznak. Barátjának Pali ezúttal a „(salto mortale mestere)” címet ado-

mányozva írja, s magányunkban bizonyára jólesett minden sora: „...leveleidet megkaptam. A versnek felettébb megörültünk.” Hogy melyik volt e költemény, gőzöm sincs róla. „Főleg én, mert ennyire igaznak – mint amilyen – csak én érezhetem, illetve mi ketten. Nejemet is meghatotta, semmi 'szentimenthália', tényleg nagyon jónak tartom. / Barátom, Te vagy a kontinentális klíma legnagyobb barma. Hogy a jó életbe kerültél ilyen állapotba, hogy ezt megtegyed. Mikor először hallottam az esetet, egyszerűen nem akartam elhinni.” Én sem. „Te, aki az állandó pesszimizmusodon felülemelkedve a legderülátóbban tudtad nézni a világot, aki 2 szelet kenyéren, 1 darab szalonnán és hagymán megéltél... És Te, aki az életet úgy szeretted... habzsolni, és főleg aki annyi viharos nőkalandot átéltél. Öregem, Te egy hülye vagy.” Az voltam. Hagymán, szalonnán, száraz kenyéren. (Akkor kiadhatatlannak ítélt, utóbb megjelent könyvnyi 'vagabund' írással a szeredásomban.) (Az volt tele, a kalotaszegi írásos szeredásom.) „Roppantul örülnék, ha végleg Pesten láthatnálak, de végre kicsit megállapodva belső magaddal” (nem belső magammal, a külvilággal voltam elégedetlen) „és egy viszonylag standard munkahellyel. (Kazánfűtőt most is keresnek.) Remélem, persze a sulit befejezed... / Egyet hiányolok, Misel barátom. A nagy alkotó beszélgetéseket... / Csók Pál és Betti.” Pest meg én... De e beszélgetések hiányát ma is érzem. Vele; veletek. Pesten innen, Budán túl.

1969

Bözsi, mint Borbála. „Édes Misikém! / Gondolom, már nagyon pipa vagy, hogy nem küldöm a csomagot. / A következő problémák vannak: cipőt eddig nem találtam, pénzem nincs, hogy vegyek. Aranka azt mondta, hogy SZTK-alapon ingyen kapsz, csak a sebészetten fél kell írni. / Feri hordta a melegítődet, és sajnos 1 hétre került, míg megtaláltam, de nagyon koszos, és először ki akarom mosni...” Végül a diáktársaim segítettek ki. Ők adták össze a pénzt a gyógycipőre. Öcsém karácsonykor megházasodott. Csak a legszűkebb rokonság vett azon részt. A húgom leveléből tudtam meg. Meg hogy amikor hazamentem, a kettőnk szobáját az ifjú pár már kisajátította. (A húgomtól majdnem száz levelet őrzök. A legtöbbet ekkor írta nekem. Majdnem naponta.)

Bözsi lökött kádernak. „Te lökött káder! / Hát cseszse meg! Mindig csak marhaságokat csinálsz, aztán törjem a fejem, hogy hogy a fenébe csináljam meg. Egész héten postára jártam, így sem fogadták el, úgy sem. Az egész házat felforgattam, amíg ezt a nyomorult dobozt megtaláltam. A bőröndöt nem tudtam lezárni, nem vették át, papírba, hulladékpapírba csomagoltam, úgy se vették át, hát mi az istent csináltam volna... Nem két nap alatt fogod megkapni. De te is csak káromkodni tudsz. Azonkívül semmit. / Meg ha jól tudom, akkor van neked egy debreceni barátod, Zsolt! Olyan jóba vagytok, együtt mentek Bulgáriába, és belehalt volna, ha 1 hétre adott volna köl-

csön egy pokrócot. De ez sérti a büszkeségedet, hogy te kérjél valamit. / Az igazolást legalább megkaptad? Hülye segg. / Többet nem írok, ebből elég ennyi is. / Puszillak: húgod. / S a csomag megy!” Jött. Zsolt viszont, szegény... Annyija sem volt, mint nekem. Ő nem félig árva, teljesen. Tőle kértem volna bármit... Egy ölelést, utoljára, mielőtt végleg elaludt. Ha kérhettem volna tőle! Élt... 26 évet? Teremtőm, el ne hagyj.

Kati ajzószerere. Újabb levél Katitól. Államvizsga előtt áll, tanul. „Annyira örültem a lapodnak, hogy mindig velem volt. Benne volt a könyvemben, mindig ott, ahol éppen tanultam. Közlöm veled, hogy nem könyvjelzőnek használtam, hanem dopping-szernek.” Amit nem mutat ki semmiféle ajzottságmérés. „Mennyire ülsz még a... gipszben? Remélem, már csak itt-ott fehérlesz. Mint a tél... Aztán jön a tavasz és leveti hóruháját a föld. Te meg azt a gipszmaskarát. Remélem – mindent és mindig REMÉLEK – nem piálsz sokat.” Hogy tehetném nyakig gipszben. (Persze; ekkor már lejárok hónaljmanómmal a Csapó tanszék nevezetű kocsmába, meginni egy-két pohár sört, s közben azzal szórakoztatom a Hogy s mint? felől érdeklődő nagyzéreműt, hogy ejtőernyős hadgyakorlaton nem nyílt ki a napernyőm...) „Szenzáció! Azon a vacak Bcsabán én voltam a ’nem követendő’ példa, meg minden? És itt a fővárosban, az ország legnagyobb egyesületében megtalálták velem a megfelelő hangnemet...” És őstől KISZ-titkár lesz. (Hajrá!) Fontosabb, hogy...

Kati emlékezik a szép napokra. Érdeklődik, meddig ér rajtam a gipsz, mit takar s mit nem. Emlegeti csúnya leveletemet, de... csak a szépre érdemes emlékezni. „Rádásul Veled még beszélgetni is jó. Igaz, hogy túl sokat nem szóltál hozzám, amikor ott voltam sem. Miért, mert vagy dolgoztál, vagy ’velem’ foglalkoztál, vagy csontot rágtunk – emlékszel? –, és aztán bejött nagyanyád. Érdekes, még őt is szeretem. – Tiéd volt... az első hosszú éjszakám, és enyém volt a Te első, igazi éjszakád, és aki az ilyet el tudja felejteni, az hazudik.” Sajnos el lehet felejteni. Ahogy majdnem erről a szerelemről is megfeledkeztem. Csak hogy most újra végigolvasom a nekem írt leveleket... „Gyógyulj meg!” Köszönöm, Kati, te is segítettél talpra állni. (’Jó szó, más semmi.../?)

(Másik) 4 Mari Szolnokról. Gyakorlati fél évüket Szolnokon töltő évfolyamtársaimtól kapom. „Te piszok disznó, drága Mihálykánk! / Már mégis csak szemtelenség, hogy ennyi ideig mély hallgatásba burkolódsz, és még csak le sem köpöd a régi haverokat. Arról ne is beszéljünk, hogy lány létünkre nekünk kell írni egy fiúnak. De ez még mindig semmi, a címed után is nekünk kellett szaladgálni. Mennyivel egyszerűbb lett volna, ha megerőszkolod magad, és írsz egy pár sort, ha mást nem, annyit, hogy mi a címed. / Így aztán el kellett mennünk Debrecenbe ahhoz, hogy meg tudjuk szerezni azt... Lökött haverodnak, Máténak sem volt annyi esze, hogy írt volna valami pontosabbat rólad, csak a szakálladat dicsérte. El tudjuk képzelni, hogy nagyon szép hosszú. Amúgy hogy vagy? Hogy ízlik a munka? Gondoljuk, nehéz volt megszokni. De nem baj, majd belejössz, mint kiskutya az ugatásba.” A gyakorló félév felét a Balassi művelődési házban, a másik felét meg a könyvtárban tölthettem. „Mi

jól vagyunk, csak az a rusnya pofátok hiányzik nagyon. Igaz, hogy ígérettetek fűt-fát, hogy eljöttök, meg ilyesmik, de úgy látszik, rövid az eszetek. Hát most eszetekbe juttatjuk. Mondd meg fent említett barátocskádnak is. De ha ez most nem lehet, akkor írd, ha még ugyan nem felejtettél el írni abban a nagy-fene könyvtárba. / ... Na, majd találkozunk. Addig is vakargasd a szakálladat, öntözd a könyveket, mert ebben a kánikulában kiszáradnak. Címünk: ... Arra a címre írsz, amelyik jobban tetszik. Különben maradtunk 10-telettel stb. puszi (sok). Írj! / Marik, Dezső / P. Mari, D. Mari, H. Dezső / (Ez itt hamisítvány, mivel H. egy kicsit másutt dolgozik. De majd ő is ír, ha ideje lesz. Na. De azért ő is szeret, csak nem annyira, mint mi. 4 Mari.)”

Drága, aranyos évfolyamtársaim! Egyik kedvesebb, mint a másik... Az egyik Marival ráadásul együtt voltam két hónapig a szovjet lágerbirodalomban (nemzetközi építőtáborban, Pityer alatt...). (Másik pityeri útitársam, Irma ekkoriban írt levelében a szakdolgozathoz szükséges szakkönyvellátásomhoz igyekezett segítséget adni.) (Irma a Pityer fölötti karjalai finn erdei tóvidéken egy jéghideg éccakát – másokkal együtt – velem egy sátorban töltött, s hogy ne fagyjunk meg, az egy szem takaró alatt összebújva vészeltük át az északi nyáréjt.)

4 Mari az görög lányszakásrul. Az aláíró 4 Mária és Dezső helyett tán P. Mari az elkövető. Tudatják a csabaiakkal, hogy áll a többi deáktárs, ki hogy s mint. Majd végezetül, csattanóként a Debrecenből kapott hír: „Az nagy görög szellem uralkodik el leány líceumunkban. Egyes szobákban az kulcsolt ajtók között meghitt és intenzív kapcsolatok alakulnak ki egyes leánygyermekek között. Nem tudjuk, méltóztatik-e ismerni az Borbála leányasszonyt, ki elcsábította az Ilonkát. Adjon számukra az ég méltó büntetést, mert államunk törvényei ezt ugye nem tiltják. Így kénytelenek vagyunk a magasságoshoz fordulni méltó büntetésért./ ...Szétverjük a pofád, ha nem leszel ott Debrecenben.../ Máté effendit üdvözljük, bár nem érdemli meg a nagy szar.” Ami, mármint a könyörgés, hogyne lenne érthető! Mit nem hall ez a feje bekötésére váró négy lány, na, mit? Nem homokos barátnőre vár, az biztos! „Video-ton: Bcsaba = 4 : 0. Ózd: Bcsaba = 1 : 0. Hát nem hülyék? Dezső.” De.

Pali Guevarát fordít. A kubai kiadású Guevara-kötetünket Pali lefordította nekünk magyarra. Moszkvában vettük bagóért az érdekes, képekkel teli Guevara-könyvet, s a fordítás tán Mátéhoz került, ő volt rá kíváncsi. Mi megelégedtünk a képekkel. „...kb. 80-85%-ban lefordítottam a szöveget. Egy tény idegesített csupán, az, hogy Guevara barátunk sok kérdést felszínesen érint, és bizonyos dolgok frázisszerűen hatnak. / ...nem tudom, Máténak mennyiben lesz segítségére éppen amiatt, hogy sok helyen nagyon felszínesen és pongyolán adja elő a dolgokat, és főleg szerintem eléggé rendszertelen az egész.” Milyen lett volna egy agitációs-propaganda kiadvány Castróéktól? (A könyv Máténál maradt. A fordítással együtt... elveszett?) (Sokat nem veszítettünk.)

Debreceni deáktárs Gábortól. „Kurtucz Mihály (al/i/jas Sarusi) főkönyvtáros – Vi-

har-sarok, Békéscsaba, Corvin köz. 7.”-be címezve, mikor épp könyvtári gyakorlatomat töltöttem a Körös-parti könyvesházban, Lipták Pali bácsiéknál. „Legkedvesebb Toronyugró és Őrükt Költő Barátom! / Nem tudom, kergeted-e már a viharsarki krumpoliszódó lányokat hórihorgas férfiaságodat lóbálva, vagy pedig még mindig benne vagy abban a maltercsomagban. Vagy cementpriznicben.” (Kezdetben – a toronyugrást követően – nyakig gipszben, az időben vas-mellényben s már mankó nélkül.) „De. Ha van mit és kedved, akkor írd valamit magatokról. De ne versben, mert azt úgysem érteném meg. Hallom, hogy 29-re behívtak benneteket konzultációra. Addig még valószínűleg a 'Panzio di Lukovics' szálló és kétlábonjáró kórház lakója leszek. (Nőgyógyászati szakrendelés hétfő reggel 8-tól szombat 14 h-ig.) Illegalitásom tökéletes. Csak az a baj, hogy állandóan fáj valamim. Fej, fog, mandula, csukló, csikló. Hogy van csiklód? Folyik még a füled? Dolgozom. Egyelőre 1500-ért. B. megvan. Mellé Zs. (ha még emlékszel rá) pótléknak. Nagy, nagy konspirációknak nézünk elejbe. Mondanom sem kell talán, hogy nem nyugszom. Írogatok. Lukovics álnév alatt.” (Valódi hajdúsági nevet rejt eme álnév.) „Ő meg védekezik. K., S. már voltak itt azóta (V. is), L.-ékat elég gyakran látom. Járunk a megyében össze. Vissza. Nem tudom, a könyveket, amelyekre szükséged van, megkaptad-e már a sráctól, ha tehetek valamit ez ügyben! / A békéscsabai labdahajkurászok elég gyengén muzsikálnak. Persze Ti biztosan nem jártok meccsre, csak itt volt olyan nagy az a ronda lokálpatrióta, nacionalista, kozmopolita, anarchista, lázító, sovíniszta, irredenta, kínai-barát, egzisztencialista, szubjektivista, agrárproletár pofátok! Na. Most megkaptátok./ Remélem, megírtad a szakdolgozatod, este nem rakod a falra a lábad, nem mászol át más ágyára és nem rakod mindenféle marhahúsbába azt a ronda, bűdös, szúnyogijesztgető füled-farkad. / S.” Hogy tenném! Nincs az a pénz. Amúgy sem érek rá, hisz államvizsgára készülök.

Húgom a Vagabundkorzóról. A debreceni diákotthonba címezi. Ami meglep, mert már végeztem a sulival. Nemsokára indultam Erdélybe, Dobruzsába Icával. Tán azért, mert onnan? Majdnem. „Ma egész nap a Vagabundkorzót olvastam. Egyszerűen nem tudtam letenni, annyira elragadtattál evvel a kötetteddel. / Azonkívül semmi újság, holnap akasztják apád, csókol Böske.” (Mert hogy Böske meg Bori egy s ugyanaz.) A Vagabundkorzó? Akkorra állt egybe, a kollégiumban rakosgattam össze, szerkesztettem kötetbe az első írásaimat. Költemény, elbeszélés, jegyzet, rajzolás... Minden, de minden. Hogy mégis egységbe álljon. S miután díjat nyertem a Móra Kiadó pályázatán, elküldtem nekik. A szerkesztő avval adta vissza: Amerikában kiadnák, de nálunk... Afféle magyar népi bírtodalom volt ez. Ami hogy lett volna az 1960-as évek Magyarhonában? Később majdnem valamennyi írás megjelent valamelyik kötetemben. Nem lenne érdektelen az eredetit kiadni. (Majd, ha fagy?) (Hó lesz nagy.) (Ja, Ámerikában!) (Az kéne, odamenni...)

Pali a főhivatalban. Kedves (okl. könyvtár- és népművelő szakember) Misel Barátját „Csók, Barátod Pál” arról értesíti, hogy cégétől átkerült a főhivatalba. Mondhatni

a minisztériumba – de minek árulnók el? Pláne hogy melyikbe. Mink éppen megjövőkben voltunk barátainkkal görgényi-havasi–dobrudzsai-tengerparti sátorozásunkból. Nem különben jól voltunk! Állás viszont még sehol. Minek lett volna? Nem volt elég... mindezt túlélni? Megélni.

Karcsi Pestről. Volt évfolyamtárs (a debreceni diákotthon és a diáklap erős hangú humoristája), a Pest Megyei Moziüzemi Vállalat munkatársa (aki később a magyar szociálista moziforgalmazás egyik nagymestere lesz), Karcsi ím így szólít meg már a címezzel: „Kurtuczfalvy Sáros-Sarussy Mihály, Békéscsabi, Corvin 7. / 1 db levelet, lehetőleg sk. hogy élvezhessem fenkölt stílusodat. Különben kösz az üdvözetet, tényleg szép a képeslap és állatira el lehetetek látva pénzmaggal, ha ilyenre tellett... / Különben és általában a fent megnevezett cégnél dolgozom mint propagandista, ami egy állati úri munka, eddig nem csináltam semmit és remélem meg tudom tartani ezt a jó szokásomat... Az esküvő meg a miegymás lezajlott, élünk is, úgy, ahogy lehet egy szép szobácskában (kiegyeznék velem, ha a Bácskában lenne), de ez csak szoszó!!!! Most itt lopom a napot, és rontom néha a villanyíró-gépet, azért pufognak néha olyan érdekes sorrendben a betűk. / Melléklet: 1 db képeslap Fizetés módja: levélben...”

Bánhegyesre. „Kurtucz Mihály népművelő és mozigépész-helyettes et.” A címzett. Ha. Ha. A Magyarbánhegyes helységneve megfejtésére biztat Pali. „Talán érdemes lenne foglalkozni vele. Szerintem feltétlenül. Úgy sincs mit csinálnod. Legfeljebb a szimpatikus, kedves hegyesi lányok, biztosan hegyes a cs...ük. De hát ezt Te jobban tudod.” Fiatal házas létére ilyesmi jusson az eszébe! „Öregem, lehet, hogy meglátom a nagyvilágot?! Félhivatalosan közölték, lehet, hogy novemberben kiküldenek...” És sorolja, hova nem. S az elmúlt fél évszázadban valóban körbejárta sárgolyónkat. Adottság (tehetség) + szorgalom + céltudat, ami megalapozhatja a sikeres életutat – mondják a nálam okosabbak. Nála mindhárom megvolt, és az eredmény sem maradt el. „U. i.: Remekművedből nem tudnál egy tiszteletpéldányt küldeni. Nagyon megköszönném”. Tán életem első tárcája a Népújságban, egy bánhegyesi öregről szól, aki megjárta a hadak útját... Hogy aztán azért ennél jobbakat is elkövessek.

Kecskemétről Laci. Laci és Joli a nyáron házasodott össze. Debreceni diáktársaim, hívnak Kecskemétre, állást ígérnek. „Kedves Misell! / ...Az a helyzet, hogy már most, ebben a pillanatban is üres a státusz, most is jöhetnél. Persze januártól is jó lenne, úgyhogy minél hamarabb küldd el azokat a dolgokat, amit megbeszélte, K.-nak. / Ha erre jársz, ismét keress fel minket! / Mindketten ölelünk...” Kitűnő népművelő házaspár. S jó helyre hívnak. (Meg hát akkoriban kiskunsági a szeretőm.)

Kiskún szó. Laci írja Kecskemétről Kurtucz Mihály igazgatónak Magyarbánhegyes művelődési otthonába: nem ért szót a főnökével, a művelődési ház meg fűzi, menjen át hozzájuk művészeti előadónak. „Légy szíves írd meg postafordultával...”, hogy mennyiben számíthatunk Rád. Amennyiben komolyan el szeretné foglalni a stá-

tuszt, én természetesen félreállok, eszem ágában sincs keresztezni terveidet. Azonban ha valamely okból azóta meggondoltad volna a dolgot, írd meg, mert akkor én elfoglalnám a helyet. / Ne haragudj, hogy ilyen élesen fogalmaztam, de igen kényelmetlen helyzetben vagyok...” Hogyne álltam volna félre... Ifjú házások, rövidesen jöttek a gyerekek, az ő dolguk előbbre való, mint az enyém. S beálltam a Békés Megyei Szolgáltató KTSz-be irodistának. Arra a pár hónapra, míg reményeim szerint valahogy csak-csak alakulnak a dolgok.

Népújság, a munkatársának. Sass Ervin, a Békés Megyei Népújság művelődési rovatának vezetője, a hétvégi melléklet szerkesztője írja „Kedves Munkatársunk!”-nak: Szent András hava 20. napján Kondoroson Köröstáj-ankétot rendeznek irodalmi összeállítással a könyvtárban, majd ebéd a betyárcsárdában (fácánleves, őzpörkölt), utána séta a településen, majd szalonasütés borkóstolóval szintén a kondorosi csárdában – s mint a tetthelyen még kiderült, cigányzenei aláfestéssel. Ráadásul, mondanunk kell, „Útiköltséget a megyei tanács művelődésügyi osztálya a helyszínen megtéríti.” A hülyének is megéri!

1970

Gábor, Debrecenből. Jó barát a diákotthonból. Melytől mindketten eltávolodtunk, mivel hogy fél éve már végeztünk a képzővel. Ő maradt, én szintén – mert hogy hazajöttem Csabára. Egy évig egy szobában laktunk – sok örültséggel. „Te örült költő! / Icával beszélgettem tegnap és megkérdezte, hogy írtam-e mostanában neked. Mondtam, nem, de minek is írtam volna. / Hallottam, hogy Te is bekeveredtél a Néplaphoz.” (A Népújsághoz.) „Vigyázz, nehogy megmutasd nekik a Werthert, vagy valamelyik borzalmat.” ...Debrecenben faragott beszélyemet. „Nem lehet egy komoly intézmény ez az újság.” Nem is volt az. „Mostanában félperces történeteket írok. Elhatároztam, hogy álnéven fogok nektek küldeni néhányat. / Mikor fogsz nőszülni? Igazán követhetnéd már a barátaid példáját, így együtt jobban tudnék röhögni rajtatok.” Ő hamarabb házasodott meg, sőt, tán már el is vált, mire én révbe jutottam. „Na, különben nem akarok szemtelenkedni, a házasság a mi korunkban már megbocsátható. / Más. Szilveszterkor ügyeletes voltam egész éjjel a Bartók teremben.” (Bartók-terem Debrecenben: a Bikában. Bartók-terem Csabán, az időben: kocsmá a Jaminai hídnál a Bartók B. úton.) „Adtam a rendcsinálásnak.” (Magam valamivel előbb Magyarbánhegyes művelődési házában igazgatóként a bálban.) „Hajnalban egy szépszámú galéri várt a bejáratnál felfegyverkezve. Ne vigyorogj – hogy végre megverték –, rossz irányból vártak a fiúk. Azóta csak a járdaszegély alatt merek hazafelé sompolyogni. Irkász valamiket mostanában verseken kívül? Ha valami jót írtál és már megjelent, megjelölhetnéd a forrást, ahol el tudom olvasni. Bár gondolom azonnal szétkapkodta a tömeg. Nem találtál ki valami jó új perverzkedést? Nem?

Öregszel.” (Valóban, diákotthoni szállásunkon időnként falrengető kacajra készítetem bődületes – gyakran igen szélsőséges, ám többnyire kitalált, tehát hamis – történeteimmel.) „Továbbra is a kollégium rémei című szerepben tetszelgünk – jobb híján. H. megnyitotta a szomszéd szobában az albérletét és rengeteget tökéletlenkedünk. Időnként jó hülyének lenni. Erre kiváló alkalom a kollégium. / ...Leszoktam a humorrezkekről. Ahhoz a sok hülyeséghez kellett az a milió. Levelem pillanatnyi unalmam terméke, ne keltsen benned olyan kényelmetlen gondolatokat, hogy erre válaszolni kell. Addig is csokolom Icát, hidd el, ha igyekszem, tudlak pótolni. Érdeklődd csak meg! Remélem, most már féltékeny vagy? / Lábad, hátad, no meg a szerszám szuperál már? Bár az utóbbival komolyabb bajok voltak. Csak arra vigyázz, hogy nem szabad piszkálni, leesik magától.” Hogy a csudába ne.

Húgom a Táncsics motorosra. „Misike! / Szóval nem tetszik a buli. Hát van az így. Egy jó matrónak ezt is tudni kell.” A Népújságtól fél év után megszöktem, beálltam tengerésznek a Dunára. (Hogy aztán onnan is továbbálljak: nem kapok útlevelet, így az országhatáron túl nem hajózhatok. Akkor meg mi értelme az egésznek?) „Ne törődj velem, majd elkerülsz máshová. / A ház változatlan, egyelőre nem csinálja senki. Feri most jött haza Romániából. Tegnap Gyulán bemutató volt, állítólag én csináltam a legjobb frizurát. Így valószínű, hogy a szept. 20-i országos Alföld kupa versenyen én is részt veszek. / Az olasz utam valószínű nem fog menni” (néptáncos barátai hívják,) „a kolera miatt... / A másik ok, ami téged is érint, Panni, úgy néz ki, hogy napokon belül visszaköltözik, sajnos a Te dolgaid ismét kikerülnek az előszobába”. (Öcsém, míg én távol voltam a szülőháztól – Debrecenben, Pesten –, beköltöztette a feleségét a kettőnk szobájába, az én dolgaimat a folyosóra kiteve.) „Az a hülye Feri meg felbiztatta mamát, hogy jöjjön hozzánk lakni, ha Jancsától nem fér, mert mi emeletes házat építünk, és ha meglesz a ház, ő elhozza. Mamával nem lehet bírni.” Hogy lehetett volna bírni öreganyánkkal, ha túl volt is a hetvenen, mert lételeme volt a mozgás, az utazás, minden új megismerése... A lánya meg, Aranka nénénk, hogy értette volna, miért akarja őket faképnél hagyni!

Sarusi Borbála a ház elejéről. Húgom írja, magát is Sarusinak nevezve, a Corvin (köz) 7-ből a népszigeti Mahart telelőbe: „Csináljuk a ház elejét. Egyelőre a homok és a cement 60 Ft, plusz a villanyszámla = 100 Ft. Ha van pénzed, küldd el. Vasárnap csináljuk.” Szülőházunkat 1718 után az alaposan megfogyatkozott, akkor református magyar őslakosság által lakott Kastély(-negyed) mellett elvezető Lencsési országút – későbbi Főucca, Alvégi Főucca, máig Corvin ucca, sőt, Corvinka – szélén is megtelepedő felföldi tót evangélikus családok egyike építhette. Úgyhogy harmadfél száz évvel ezelőtt volt mit igazítani! Vert fal, vályog, hibái téglával javítva... máig áll!

Máté a Filmművészetiről. Hajaj, ezt is elfelejtettem. Már mint hogy Máténak is volt köze a Filmművészeti Főiskolára jelentkezésemhez! Ekkor a Mahart után, Veszprém előtt fél évig otthon dolgoztam, írtam első kisregényem (az Áchimékről szólót), s

'természetesen' nem volt állásom (ami elvtársaid szemében közveszélyes munkakerülés!). Szaladtam fűhöz-fához, hogy valami papírt beszerezsek a jelentkezéshez, munkahelyi ajánlást. Amit eszerint Máté megígért. (Ica, akkori barátném nem mert elcsenni pöcsételek erejéig TIT-es főnöke asztaláról a cégbélyegzőt, hogy ráüthessem az általam szerkesztett ajánlásra.) (Ezért nem lett a feleségem?... Ekkor már kiderült, hogy nem pendülünk egy húron.) (Hogy a többi húrról ne is beszéljünk.) Máté a jelek szerint mindent megtett, hiába. „Misikém! / Az fix, hogy káromkodni fogsz – mint ahogy én is káromkodtam –, ugyanis visszaküldöm az anyagod. Hétfőn (1-én) bevittem a tanulmányi osztályra, mondták, hogy oké; erre ma (3-án), szerdán felhívtak telefonon, hogy nem stimmel egy-két dolog. / Erre betéptem hozzájuk, s kiderült, hogy 1) munkavállalói igazolás hiányzik (hiába mondtam, hogy ilyen Neked eleve nem lehet), mégpedig az, hogy a MAHART – utolsó munkahely – igazolja, hogy ettől-eddig náluk dolgoztál, úgyhogy miért szűnt meg a munkaviszonyod? Ezt szerezd be!!! / 2) Be kell fizetni 30 Ft-ot a Filmművészeti Főiskola címére, és a befizetést igazoló csekket a felvételi laphoz mellékelni. Ha ez a 2 marhaság megvan, akkor elfogadták a jelentkezést, az erkölcsi bizonyítványra türelmesen várnak. / Máté / P.s.: bizonyítványaidat szombaton este viszem haza!!!” Mellékelten másolat: a Medosz (kulturális és agitációs-propaganda osztálya) kéri a csabai rendőrkapitányságot, főiskolai felvétel céljára állítsanak ki rólam erkölcsi bizonyítványt. Máté erre is rávette őket...(Elfelejtettem, hogy Máté mire nem volt képes a barátjáért. Potyára, persze, mert bár végül sikerült érvényes jelentkezést benyújtanom, a fölvételre nem mentem el. De a barát: barát. Ilyenkor ismerzik meg. Debrecen... Mi mindent nem kaptam tőled!)

Művelt Nép: szó sem lehet róla! A változatosság kedvéért ezúttal a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalatnál érdeklődtem állás felől. Rossz helyen, mert a vállalatot átszervezik, ajánlják, ha könyvterjesztési vonalon szeretnék elhelyezkedni, keressem az ÁKV-t. Futottam. (Körbe, karikába.)

1971

Édosz: Majd Holnap! Az Élelmezésipari Dolgozók Szakszervezete kultúrnevelési, agitációs, propaganda és sportosztályának h. vezetője arról értesít sajnálattal, hogy abban a pillanatban a szervezetük irányításával működő művelődési „objektumokban” (sic!) (mondhatni: sicc!) nem tudnak Önnek, azaz nekem állást ajánlati. Számon tartanak, és kedvező fordulat esetén értesí-tenek! Azóta várjuk. (Aki miatt e szent helyre pályáztam: Máté cimborá, aki ekkor a Medosz-nál dolgozik népművelődési szakértőként.)

Színművészeti kavarás. A Színház és Filmművészeti Főiskoláról írják: „Értesítjük, hogy film és tv rendező felvételi vizsgája 1971. máj. hó 10-n 9 órakor lesz a Főiskola tanulmányi épületében (a Rákóczi úton). A felvételi vizsgára kérjük, hogy a saját

maga által készített fotó- és képanyagát hozza magával.” Volt egy kis (háború előtt) műanyag amerikai fényképezőgépünk, azzal kattogtattam nagy néha! Engem a mozgóképek, a mozi érdekelt... Volna. El sem mentem. Hogy egyáltalán pályáztam... Az sem volt akármilyen! Állásnélküliként (épp az időben írtam Áchim-kisregém) nem volt munkaadói ajánlóm, ami szükséges a föl-vételi kérelem benyújtásához. Még hogy a szeretőm nem merte a főnöke asztalán heverő pöcsétet erre használni (hivatalnoknak készült, nem írófeleségnek), a megyeházi mívelődésiek főnöke elutasított, mondván, ők egyszer már alám nyúltak, ahhoz a jó magyarbánhegyesi igazgatói álláshoz az ő segítségükkel juthattam, de én faképnél hagytam a csanádi falut, nem vagyok érdemes a támogatásukra! Ettől bepapulva apámat kértem, aki akkor épp a megyei szolgáltató szövetkezet alelnöke volt, hogy szóljon az elnöknek, mibe kerül aláírni... Béla bácsi szó nélkül látta el pöcséttel is. Mehettem – volna akár a föl-vételre is.

Tolna m-i Népújság: Hógyisne. Szerintünk egyszer már pályáztunk ide, de mint ha megfeledeztünk volna róla... Vagy hát, hogy most már okleveles diplomásként (nem csak érettségizettként) végre megvan a paksus, mehetek... Mehetnék! „státuszunk azonban most nincs”. Ugyanaz a főszerk., P. F. bácsi. (Ki honnét tudta volna, hogy két megyével arrébb... várnak.) (Ő nem tudta? Mi sem nagyon.) Szekszárd. Erről ennyi. (A decsi nagy kocsmát azért nem fogom elkerülni!) (Sőt.) (Főleg, ha ...szól a muzsika!)

Homokterenye: Mátranovák. Homokterenye községi közös tanács végrehajtó bizottságától a vb-titkár értesít, hogy ha elnyerem a mátranovákai művelődési ház igazgatói állását, amely Szent Jakab hava 1-vel történhet meg, 1.900 frt. lesz a havi keresetem, ami „Véleményem szerint, ha nem sok is, itt megfelelően ki lehet belőle jönni, üzemi ebéd vagy óvodai ebéd kedvezményesen biztosítható... Addig is, még személyesen megismerjük, ismeretlenül is üdvözöljük...” Hogy megfeledeztünk Mátranovákról, erről a kedves nógrádi faluról! Első kisregényünk (A kaperszakállú nádvági) írását befejezve kerestünk állást, s megpályáztuk a főt nevezettet. (Meg is nyertük, vártak; hiába.) („Miska a Mátrában!”)

Koncz: Veszprémbe!... 1971 Pünkösöd havában, hogy Szent Jakab első napjától... Koncz Pista hívott Veszprémbe. „Kérem Sarusi Elvtársat, gondolja meg feltételeinket és döntsön. Ha... belép hozzánk, kérem, minél előbb látogasson meg bennünket, hogy a részleteket is megbeszéljük, illetve a szerződést megkössük. Látogatását, kérem, jelezze előre; útiköltségét természetesen megtérítjük, hozza magával egy-két megjelent újságcikkét. Válaszát illetve megbeszélés végett ideutazását várva / elvtársi üdvözléssel: Koncz István / főszerk. h.” Ő kellett (Veszprém, a Napló), hogy újabb fordulat álljon be az életemben. Hogy rátaláljak egy közösségre, amely elfogad, s rábukkanjak egy gyönyörű, okos, csupa szív, érzékeny, minden értelemben tiszta kislányra, akivel az eddigieknél nem kevesebb buktatót kínáló felnőtt életnek nekivághattunk.

(...De hogy az az okáimnak meg merem-e mutatni e levélregét?!...)